

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 223/2020-35

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 8. októbra 2020 v senáte zloženom z predsedu senátu Martina Vernarského (sudca spravodajca) a sudcov Petra Straku a Roberta Šorla prerokoval ústavnú sťažnosť [REDAKČIA], [REDAKČIA], [REDAKČIA], zastúpeného advokátkou JUDr. Jolanou Fuchsovou, Štúrova 20, Košice, vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 21 P 72/2018 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDAKČIA] na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 21 P 72/2018 porušené boli.

2. Okresnému súdu Košice I p r i k a z u j e , aby v konaní vedenom pod sp. zn. 21 P 72/2018 konal bez zbytočných prietáhov.

3. Okresný súd Košice I je povinný uhradiť [REDAKOVANÉ] trovy právneho zastúpenia v sume 562,86 € (slovom päťstošesťdesiatdva eur a osemdesiatšesť centov) na účet jeho právnej zástupkyne JUDr. Jolany Fuchsovej, Štúrova 20, Košice, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Vymedzenie napadnutého konania a sťažostná argumentácia

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. III. ÚS 223/2020-13 zo 16. júna 2020 prijal na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľ“), podľa § 56 ods. 5 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Košice I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 21 P 72/2018 (ďalej len „napadnuté konanie“).

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti vyplynulo, že sťažovateľ 24. mája 2018 podal na okresnom súde návrh na rozvod manželstva a úpravu rodičovských práv a povinností k maloletým deťom [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ktorý medzičasom nadobudol plnoletosť, pozn.), a [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ]. V napadnutom konaní sa sťažovateľ spočiatku domáhal zverenia oboch maloletých detí (toho času už len maloletej [REDAKOVANÉ]) do striedavej osobnej starostlivosti, avšak v dôsledku „manipulácie dcéry matkou, výsledkom ktorej je nerealizácia styku dcéry so mnou od 19. januára 2019“ sa sťažovateľ aktuálne domáha zverenia maloletej dcéry do jeho výlučnej starostlivosti.

3. K priebehu napadnutého konania sťažovateľ najmä uviedol:

„Prvé pojednávanie vo veci okresný súd nariadil na 5. marca 2019. Na tomto pojednávaní boli vykonané účastnícke výsluchy...

Pojednávanie určené na 13. mája 2019 bolo bez prejednania veci odročené na neurčito...

Okresný súd teda vo veci rozvodu vôbec nepojednával, pojednávanie ani len neotvoril a termín pojednávania teda určil celkom zbytočne a neefektívne.

Vo veci sa tiež uskutočnili dva informatívne Cochemské výsluchy... Na prvom výsluchu konanom dňa 4. novembra 2019 sme uzavreli dočasnú rodičovskú dohodu na obdobie 1 mesiaca, ktorá upravovala môj styk s dcérou a synom v zásade identicky ako jestvujúce neodkladné opatrenie a navyše sme dohodli v tejto dohode... výživné v sume 450 € na každé z detí. Ja som svoju povinnosť plynúcu z dohody splnil - uhradil som dohodnuté výživné. Moje právo styku žiaľ naplnené nebolo, nakoľko matka dcéru na styk nepripravila.

Druhý cochemský výsluch sa konal 5. decembra 2019. Na tomto som súd informoval o tom, že styk dcéry so mnou sa nerealizoval. Súd ukončil pokus o zmierlivé vyriešenie sporu.

Je potrebné uviesť, že vzhľadom na konštatovanie súdu v závere zápisnice z pojednávania konaného 13. mája 2019 o tom, že dohoda medzi nami možná nie je, bolo aj nariadenie zmierovacieho cochemského výsluchu v zásade neefektívne (o to viac, že dočasná 1 mesačná dohoda tam uzavretá kopírovala neodkladné opatrenie, ktoré už v tom čase bolo vykonateľné a nebolo matkou rešpektované).

Okrem vyššie uvedených úkonov súd vo veci vykonal prípravu na pojednávanie spočívajúcu v zisťovaní majetkových pomerov a šetrenia prostredníctvom Úradu práce sociálnych vecí a rodiny, kde gro týchto úkonov bolo vykonaných pred nariadením prvého pojednávania, v priebehu roku 2018.

... Dňa 11. februára 2020 som podal sťažnosť predsedovi súdu na prieťahy v konaní. Predseda okresného súdu na moju sťažnosť odpovedal prípisom sp. zn. Spr 38/2020 z 12. marca 2020 pričom konštatoval odôvodnenosť mojej sťažnosti a nesústreďenosť

a neefektívnosť postupu okresného súdu, avšak bez špecifikácie prijatia konkrétnych opatrení na nápravu situácie.“

4. Sťažovateľ na základe prehľadu úkonov v napadnutom konaní konštatuje, že postup okresného súdu v ňom je neefektívny a nesústredený, pričom v niektorých obdobiach bol okresný súd aj úplne nečinný. Okresný súd za takmer dva roky trvania konania vo veci vykonal jediné meritórne pojednávanie (5. marca 2019). Podľa názoru sťažovateľa:

„Konanie s takýmto predmetom si vyžaduje promptný postup okresného súdu. Skutočnosť, že konanie v čase doručenia sťažnosti prebiehalo bezmála dva roky bez rozhodnutia súdu prvého stupňa bez toho, aby existovala zákonná prekážka postupu súdu v napadnutom konaní, je dostatočným dôvodom na vyslovenie porušenia označených práv (mutatis mutandis III. ÚS 610/2015).

... nečinnosťou súdu v poručenských veciach dochádza k nenapraviteľným škodám na vzťahu dieťa - nepreferenčný rodič za situácie, kedy je dieťa preferenčným rodičom ovplyvňované a je týmto rodičom bránené v styku dieťaťa s nepreferenčným rodičom. Tento stav môže viesť k zavrhnutiu nepreferenčného rodiča dieťaťom.

Práve tak je tomu aj v mojej právnej veci, čo napokon potvrdili aj závery znaleckého posudku PhDr. Ľ. Beleša č 23/2019 zo dňa 14.11.2019 vypracovaného v konaní o úpravu rodičovských práv a povinností k maloletej dcére do rozvodu manželstva...

Záver v konaní vypracovaného znaleckého posudku sú natoľko alarmujúce, že zvyrazňujú potrebu urýchleného konania súdu, nakoľko škody spôsobené prieťahovým, neefektívnym konaním súdu môžu byť fatálne a neodstrániteľné.

S maloletou dcérou [REDAKOVANÉ] som nerealizoval styk od 19. januára 2019.“

5. Z ústavnej sťažnosti ďalej vyplynulo, že súbežne s napadnutým konaním prebieha na okresnom súde aj konanie o návrhu matky maloletých detí na úpravu rodičovských práv a povinností na čas do rozvodu vedené pod sp. zn. 21 P 110/2018, ako aj konanie o výkon rozhodnutia – neodkladného opatrenia, ktorým bol dočasne upravený styk sťažovateľa s maloletou dcérou, vedené pod sp. zn. 41 Em 1/2019. V súvislosti s týmito konaniami sťažovateľ uviedol:

„V oboch súvisiacich konaniach nie je okresný súd a teda štát schopný zabezpečiť realizáciu mojich rodičovských práv a v oboch týchto konaniach koná okresný súd vysoko neefektívne (prvé neodkladné opatrenie vydané v konaní sp. zn. 21 P 110/2018 z 12. apríla 2019 upravujúce môj styk s dcérou bolo ako nevykonateľné odvolacím súdom zrušené a vec bola okresnému súdu vrátená na nové rozhodnutie a následne bolo okresným súdom vydané nové neodkladné opatrenie z 23. augusta 2019, v konaní o výkon rozhodnutia štát nie je schopný primäť matku, aby rešpektovala vykonateľné neodkladné opatrenie z 23. augusta 2019 o úprave styku a rovnako nie je štát – okresný súd schopný primäť matku, aby sa s maloletou dcérou podrobila znaleckému vyšetreniu u súdom ustanoveného znalca PhDr. L. Beleša).

... Pokiaľ ide o ochranu najlepšieho záujmu mojej mal. dcéry ako aj o ochranu mojich rodičovských práv, štát tu zlyháva v plnej miere.

Tiež považujem za potrebné uviesť, že znalecký posudok znalca PhDr. L. Beleša, ktorý je jedným z podstatných dôkazov pre rozhodnutie súdu o úprave našich rodičovských práv a povinností, a to tak v konaní do rozvodu ako aj v rozvodovom konaní, bol súdu v konaní do rozvodu doručený 21. novembra 2019.

Súdu teda nič nebráni v tom, aby vo veci konal a rozhodol.“

6. Sťažovateľ v závere konštatuje, že *„v dôsledku neefektívneho postupu súdu v konaní, ako aj v dôsledku úplnej nečinnosti súdu sa nielenže nachádzam v právnej neistote a môj osobný status je nezmenený (stále som ženatý), najmä však nie je dosiaľ meritórne, do budúcnosti rozhodnuté o úprave mojich rodičovských práv a povinností a moja maloletá dcéra nemá možnosť byť so mnou a ja s ňou. Pritom postup matky, ktorá úmyselne manipuluje maloletú by mal viesť súd k čo najrýchlejšiemu rozhodnutiu v prospech maloletej, pre ktorú výlučná starostlivosť matky (v ktorej fakticky i keď bez rozhodnutia súdu dcéra je) rozhodne nie je v najlepšom záujme maloletej.“* Sťažovateľ napriek tomu nepožaduje priznanie primeraného finančného zadostučinenia, keďže *„prioritou je dosiahnutie rozhodnutia vo veci samej a tým aj právnej istoty“*.

7. Na základe uvedeného sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd nálezom rozhodol o porušení jeho v záhlaví označených práv postupom okresného súdu v napadnutom konaní,

aby prikázal okresnému súdu v napadnutom konaní konať bez zbytočných prietahov a priznal sťažovateľovi náhradu trov konania.

8. Vec napadla ústavnému súdu 30. apríla 2020 a bola pridelená sudcovi spravodajcovi Martinovi Vernarskému. V zmysle čl. II bodov 3 a 5 Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky na obdobie od 1. januára 2020 do 31. decembra 2020 v znení dodatku č. 2 schváleného 1. októbra 2020 je na konanie vo veci príslušný tretí senát ústavného súdu v zložení Martin Vernarský (predseda senátu) a sudcovia Robert Šorl a Peter Straka.

II.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľa

9. Na základe výzvy ústavného súdu sa k ústavnej sťažnosti vyjadril predseda okresného súdu podaním sp. zn. 1 SprV 424/2020 z 9. júla 2020 doručeným ústavnému súdu 10. júla 2020, ktorý okrem prehľadu úkonov súdu a sťažovateľa v napadnutom konaní vo svojom vyjadrení k veci uviedol:

„Po právnej stránke predmetné konanie nejaví známky zložitosti. Skutkové okolnosti, hlavne rozdielne názory rodičov na úpravu práv a povinností k mal. dcére [REDAKOVANÉ] a komplikované zisťovanie finančných a majetkových pomerov účastníkov konania, prispievajú k predlžovaniu konania.

Konanie vo veci rozvodu a úpravy práv a povinností rodičov k mal. dieťaťu trvá už viac ako dva roky. V priebehu doterajšieho konania súd nepostupoval bez zbytočných prietahov (nariadil iba jedno pojednávanie na deň 5.3.2019), pokúsil sa o dohodu rodičov o úprave práv a povinností k mal. dcére a skúmal finančné a majetkové pomery účastníkov konania.

Bezdôvodné predloženie spisu nadriadenému súdu za účelom rozhodnutia o námietke zaujatosti, ktorá sa v spise nenachádza nasvedčuje o nesústredenom postupe.

Na základe vyššie uvedeného sa javí sťažnosť [REDAKOVANÉ] ako dôvodná.“

Predseda okresného súdu vo svojom vyjadrení zároveň uviedol, že súhlasí s upustením od ústneho pojednávania v konaní o prijatej ústavnej sťažnosti.

10. K vyjadreniu okresného súdu zaujala na základe výzvy ústavného súdu stanovisko právna zástupkyňa sťažovateľa, ktorá vo svojom podaní doručenom ústavnému súdu 16. júla 2020 poukázala na skutočnosť, že *«napriek vedomosti okresného súdu o prijatí sťažnosti sťažovateľa Ústavným súdom SR na ďalšie konanie, okresný súd nielenže pokračuje vo svojej nečinnosti a teda v porušovaní namietaného základného práva podľa Ústavy SR a práva podľa Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ale toto ešte „znásobuje“», a ďalej uviedla:*

«Uznesením Okresného súdu Košice I sp. zn. 21 P 72/2018 zo 7. júla 2020 bolo konanie o rozvod manželstva a úpravu rodičovských práv a povinností prerušené do rozhodnutia vo veci 21/P 110/2018 (konanie o úpravu rodičovských práv a povinností do rozvodu).

Z odôvodnenia uznesenia o prerušení konania vyplýva, že „Súd uznesením číslo 21P/110/2018- 949 zo dňa 20.5.2020 nariadil matke maloletej dostaviť sa k znalcovi na jeho výzvu spoločne s maloletou dcérou. Znalec dňa 3.7.2020 oznámil súdu, že je dlhodobo práceneschopný a že nie je isté, či bude môcť vo vyšetrení maloletej a jej rodičov pokračovať. Keďže rozhodnutie vo veci rozvodu manželov [REDAKOVANÉ] je závislé na vykonávaných dôkazoch v konaní 21P/110/2018, súd považoval za potrebné konanie vo veci 21P/72/2018 prerušiť do času, kým nebude dokazovanie vo veci 21P/110/2018 ukončené.“.

Uznesenie o prerušení konania sťažovateľovi zatiaľ doručené nebolo, s jeho obsahom sa oboznámil nahliadnutím do elektronického súdneho spisu. Po jeho doručení sťažovateľ proti nemu podá v zákonnej lehote odvolanie.

Prerušenie rozvodového konania je (s výnimkou prerušenia na základe žiadosti oboch manželov) celkom neobvyklým a zriedkavým.

Je celkom bežnou praxou, že medzi tými istými účastníkmi – rodičmi mal. dieťaťa prebiehajú súbežne dve konania – o úpravu rodičovských práv a povinností do rozvodu a o rozvod manželstva a úpravu rodičovských práv a povinností po rozvode.

Konanie vo veci „do rozvodu“ nie je a nemôže byť dôvodom pre prerušenie rozvodového konania. Navyše, znalecký posudok (bez vyšetrenia maloletej, keďže ju matka na vyšetrenie odmietla priniesť) vypracovaný bol a súdu nič nebráni vo veci rozhodnúť na základe jestvujúcich dôkazov.

Už len nad rámec vyššie uvedeného sa k otázke znaleckého dokazovania žiada dodať, že súd nariadil znalecké dokazovanie 8.7.2019. Za rok súd nedokázal zabezpečiť účasť mal. dcéry na znaleckom dokazovaní (súd sa do 20.5.2020 o to ani len nepokúsil). Ak by súd bol konal bez zbytočných prieťahov, mohol zabezpečiť účasť dcéry na znaleckom vyšetrení skôr, ako znalec ochorel. O tom, že matka odmieta maloletú priniesť na znalecké vyšetrenie sa súd dozvedel v novembri 2019 z prípisu znalca.

Okresný súd nedôvodným prerušením konania spôsobil len ďalšie zbytočné prieťahy (potreba podať odvolanie, následné predloženie veci odvolaciemu súdu a samotné odvolacie konanie).

Postup okresného súdu je neakceptovateľný.

Vyššie uvedené žiaľ len zvyrazňuje dôvodnosť podanej sťažnosti a dôvodnosť priznania nároku na náhradu trov konania.

Pokiaľ predseda okresného súdu poukazuje na komplikované zisťovanie finančných a majetkových pomerov účastníkov konania, je potrebné uviesť, že v konaní o úpravu rodičovských práv a povinností do rozvodu sa nachádzajú všetky potrebné dôkazy (súd si vyžiadal príjmy oboch rodičov a daňové priznania. Sťažovateľ doložil do spisu 7.5.2020 znalecký posudok o príjmoch aj nefinančných príjmoch oboch rodičov zo spoločností, v ktorých figurujú, a to za obdobie 4 rokov spätne.

V konaní o rozvod manželstva a úpravu rodičovských práv a povinností po rozvode súd síce dokazovanie potrebné k zisteniu majetkových pomerov účastníkov konania nevykonal, avšak nič mu nebráni vykonať a oboznámiť predmetné listinné dôkazy z pripojeného spisu sp. zn. 21/P 110/2018.»

10.1 Právna zástupkyňa sťažovateľa vo svojom stanovisku zároveň oznámila, že „súhlasí s upustením od ústneho pojednávania“.

11. Ústavný súd preto so súhlasom účastníkov konania podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil od ústneho pojednávania v danej veci, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

Priebeh a stav napadnutého konania

12. Z obsahu ústavnej sťažnosti, jej príloh, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu súdneho spisu vzťahujúceho sa na vec sťažovateľa ústavný súd zistil tento priebeh a stav napadnutého konania:

Dňa 24. mája 2018 navrhovateľ doručil okresnému súdu návrh na začatie konania.

Dňa 13. júna 2018 okresný súd vyzval odporkyňu, aby sa vyjadrila k návrhu a ustanovil Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Košice (ďalej len „úrad práce“) za opatrovníka pre maloleté deti. Vyzval tiež zamestnávateľa sťažovateľa a odporkyne na oznámenie ich priemerných zárobkov.

Dňa 25. júna 2018 zamestnávateľ doručil potvrdenie o príjme navrhovateľa a odporkyne.

Dňa 10. júla 2018 sa odporkyňa vyjadrila k návrhu na rozvod manželstva.

Dňa 18. júla 2018 okresný súd zaslal vyjadrenie odporkyne sťažovateľovi a kolíznemu opatrovníkovi.

Dňa 6. augusta 2018 sťažovateľ doručil stanovisko k vyjadreniu odporkyne.

Dňa 31. augusta 2018 úrad práce doručil správu z prešetrenia pomerov v rodine maloletých.

Dňa 27. septembra 2018 sťažovateľ doručil stanovisko k výpovedi odporkyne na úrade práce.

Dňa 13. decembra 2018 okresný súd vyžiadal z Daňového úradu Košice (ďalej len „daňový úrad“) opis daňových priznaní sťažovateľa za rok 2017.

Dňa 3. januára 2019 daňový úrad doručil odpoveď na dožiadanie (neexistuje podanie daňového priznania k dani z príjmov FO za rok 2017, pozn.).

Dňa 21. januára 2019 okresný súd nariadil pojednávanie na 5. marec 2019.

Dňa 1. marca 2019 odporkyňa predložila súkromný znalecký posudok č. 4/2019 MUDr. Ackermanovej.

Dňa 4. marca 2019 úrad práce doručil doplňujúcu správu o realizácii psychologického poradenstva.

Dňa 5. marca 2019 sa uskutočnilo pojednávanie, ktoré po vypočutí účastníkov bolo odročené na 14. máj 2019.

Dňa 1. apríla 2019 sťažovateľ doručil stanovisko k znaleckému posudku MUDr. Ackermanovej.

Dňa 2. apríla 2019 okresný súd odročil nariadené pojednávanie na 13. máj 2019. Zároveň zaslal stanovisko k znaleckému posudku odporkyňi na vyjadrenie.

Dňa 11. apríla 2019 sťažovateľ doručil doplňujúce stanovisko ku znaleckému posudku č. 4/2019. Zároveň požiadal okresný súd, aby vyžiadal znalecký posudok znalkyne (z odboru psychológie) Mgr. Lipanovej vypracovaný v trestnom konaní vedenom pod ČVS: ORP-1365/1-VYS-KE vedeným Okresným riaditeľstvom Policajného zboru v Košiciach z podnetu odporkyne.

Dňa 9. mája 2019 odporkyňa navrhla vykonať výsluch znalkyne MUDr. Ackermanovej.

Dňa 13. mája 2019 sa uskutočnilo pojednávanie, ktoré súd bez prejednanja veci odročil na neurčito.

Dňa 26. júna 2019 úrad práce doručil doplňujúcu správu o realizácii psychologického poradenstva.

Dňa 27. júna 2019 úrad práce doručil doplňujúcu správu z pohovoru s maloletou [REDAKOVANÉ] a odporkyňou.

Dňa 22. júla 2019 úrad práce doručil správu z prešetrenia bytových pomerov u sťažovateľa.

Dňa 12. augusta 2019 sťažovateľ predložil znalecký posudok Mgr. Lipanovej.

Dňa 9. októbra 2019 okresný súd predvolal účastníkov konania na výsluch v rámci aplikácie modelu Cochemskej praxe na 30. október 2019.

Dňa 29. októbra 2019 okresný súd odročil výsluch účastníkov na 4. november 2019.

Dňa 4. novembra 2019 sa účastníci na realizovanom stretnutí dohodli na čiastočnej úprave výkonu rodičovských práv a povinností na obdobie 1 mesiaca, t. j. do 5. decembra 2019.

Dňa 8. novembra 2019 odporkyňa doručila návrh na doplnenie dokazovania.

Dňa 5. decembra 2019 sa uskutočnilo druhé stretnutie rodičov, na ktorom k uzavretiu dohody nedošlo.

Dňa 27. decembra 2019 sťažovateľ doručil zmenu návrhu, v ktorej navrhol zveriť maloletú po rozvede do jeho osobnej starostlivosti.

Dňa 9. januára 2020 odporkyňa doručila vyjadrenie spolu s poskytnutím dôkazov.

Dňa 20. januára 2020 sťažovateľ doručil stanovisko k vyjadreniu odporkyne.

Dňa 27. januára 2020 sťažovateľ doručil dôkazy vo veci.

Dňa 14. apríla 2020 sťažovateľ doručil informáciu o nerealizovaní styku s maloletou na základe súdom vydaného neodkladného opatrenia (výkon tohto súdneho rozhodnutia prebieha pod sp. zn. 41 Em 3/2019).

Dňa 20. apríla 2020 sťažovateľ urgoval nariadenie termínu pojednávania.

Dňa 23. apríla 2020 sťažovateľ doručil prípis ku znaleckému posudku MUDr. Ackermanovej, vypracovaním ktorého došlo ku spáchaniu iného správneho deliktu.

Dňa 6. mája 2020 [REDAKOVANÉ], podala správu na základe elektronickej žiadosti súdu (transakcie z účtu sťažovateľa).

Dňa 7. mája 2020 sťažovateľ doručil znalecký posudok č. 23/2020 pre účel zistenia finančných príjmov a majetkových výhod účastníkov zo spoločností [REDAKOVANÉ], a [REDAKOVANÉ]. Zároveň doručil námietku zaujatosti vo veci konajúcej zákonnej sudkyne.

Dňa 15. mája 2020 úrad práce doručil správu o realizácii styku sťažovateľa s maloletou 14. januára 2020.

Dňa 27. mája 2020 okresný súd zaslal sťažovateľom predložený znalecký posudok odporkyni.

Dňa 2. júna 2020 bol spis predložený Krajskému súdu v Košiciach pre účel rozhodnutia o námietke zaujatosti.

Dňa 8. júna 2020 bol spis vrátený okresnému súdu s tým, že v spise sa námietka zaujatosti sťažovateľa nenachádza.

Dňa 7. júla 2020 okresný súd uznesením prerušil konanie do rozhodnutia vo veci sp. zn. 21 P 110/2018.

IV.

Relevantná právna úprava a judikatúrne východiská ústavného súdu

13. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

14. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

15. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

16. Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Verejnosť možno vylúčiť len v prípadoch ustanovených zákonom.

17. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

18. Sťažovateľ sa svojou ústavnou sťažnosťou domáha vyslovenia porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ku ktorému malo dôjsť postupom okresného súdu v napadnutom konaní.

19. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov (i práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote) je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia

všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04, IV. ÚS 365/04).

20. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

21. Povinnosť súdu a sudcu konať bez prieťahov podľa právnej úpravy účinnej od 1. júla 2016 je *expresis verbis* zakotvená ako základný princíp civilného sporového konania v čl. 17 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“) a v čl. 12 Civilného mimosporového poriadku (ďalej aj „CMP“), podľa ktorých súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prieťahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu (podľa Civilného sporového poriadku), resp. účastníkov konania (podľa Civilného mimosporového poriadku) a iných osôb. Tento základný princíp konania je premietnutý do ďalších ustanovení Civilného sporového poriadku (§ 157 ods. 1) a Civilného mimosporového poriadku so zohľadnením osobitostí jednotlivých druhov konaní tvoriacich predmet úpravy týchto poriadkov.

22. Podľa § 2 ods. 1 CMP na konania podľa tohto zákona (civilné mimosporové konania) sa použijú ustanovenia Civilného sporového poriadku, ak tento zákon neustanovuje inak. Povinnosť súdu konať v civilnom mimosporovom konaní bez prieťahov je vyjadrená napr. aj v § 30 CMP, podľa ktorého po začatí konania postupuje súd v súčinnosti s ostatnými subjektmi konania tak, aby bola vec v čo najkratšom čase prejednaná a rozhodnutá, ďalej v § 31 CMP, podľa ktorého súd pokračuje v konaní, aj keď sú účastníci nečinní, ale aj v ustanovení § 34 CMP, ktorým je vylúčená aplikácia ustanovení Civilného sporového poriadku o koncentrácii konania (vrátane sudcovskej koncentrácie konania).

V.

Posúdenie vecí ústavným súdom

23. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj ústavnú sťažnosť sťažovateľa.

24. Európsky súd pre ľudské práva pri poskytovaní ochrany práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru, ktorého obsahové komponenty sú v zásade identické s obsahom základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, uplatňuje kritérium významu veci z pohľadu sťažovateľa a v tejto súvislosti diferencuje posudzovanie primeranosti plynulosti konania do troch skupín; ide o konania vyžadujúce primeranú rýchlosť, osobitnú rýchlosť alebo výnimočnú rýchlosť (m. m. III. ÚS 254/2015, III. ÚS 181/2011).

25. Ak ide o konania týkajúce sa rodičovských práv, ESLP požaduje od vnútroštátnych súdnych orgánov výnimočnú rýchlosť konania (m. m. I. ÚS 304/2011). Aj ústavný súd pri posudzovaní napadnutého konania vychádzal z kritéria výnimočnej rýchlosti požadovanej v prípadoch konaní o rodičovských právach, medzi ktoré nepochybne patrí aj konanie o rozvod a úpravu pomerov manželov k maloletým deťom na čas po rozvode.

26. Pokiaľ ide o kritérium, ktorým je právna a faktická zložitosť veci, ústavný súd konštatuje, že konanie o rozvod a úpravu práv a povinností rodičov k maloletým deťom na čas po rozvode tvorí štandardnú a pomerne frekventovanú súčasť rozhodovacej činnosti súdov, pričom napriek špecifickej povahe takéhoto konania ho v zásade nemožno

považovať za právne zložité. Pokiaľ ide o hľadisko skutkovej zložitosti veci, ústavný súd konštatuje, že s prihliadnutím na charakter konania, v ktorom súd vykonáva dokazovanie pre účel zistenia finančných a majetkových pomerov manželov a tiež ich spôsobilosti vykonávať rodičovské práva a povinnosti (najmä znaleckým dokazovaním), je takéto konanie v zásade skutkovo zložitejšie, keďže aj v dôsledku princípu materiálnej pravdy, ktorý sa uplatňuje v civilných mimosporových konaniach, sa kladú zvýšené nároky na vo veci konajúci všeobecný súd v kontexte jeho povinnosti zisťovať skutočný stav veci, nielen skutkový, teda účastníkmi tvrdený (čl. 6 CMP). Okolnosti prípadu sťažovateľa však nenasvedčujú skutkovej zložitosti veci, keďže okresný súd v napadnutom konaní žiadne znalecké dokazovanie nevykonával (znalecký posudok bol vypracovaný v konaní sp. zn. 21 P 110/2018), obmedzil sa len na skúmanie finančných a majetkových pomerov účastníkov a pokúšal sa o dohodu rodičov o úprave pomerov k ich maloletej dcére. Zdlhavý priebeh rozhodovania okresného súdu v napadnutom konaní preto nemožno ospravedlniť faktickou či právnou zložitou veci.

27. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľa v napadnutom konaní, ústavný súd nezistil takú okolnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jeho ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v predmetnom konaní k zbytočným priesťahom. Sťažovateľ iniciatívne súdu predkladal dôkazy, aktívne sa dožadoval pokračovania v konaní, podal sťažnosť na priesťahy v napadnutom konaní predsedovi okresného súdu.

28. Napokon ústavný súd hodnotil postup okresného súdu z hľadiska existencie zbytočných priesťahov v napadnutom konaní, pričom zistil v postupe okresného súdu jednak nečinnosť, ale aj neefektívnu a nesústredenú činnosť, ktorá tiež môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priesťahov (napr. IV. ÚS 22/02, III. ÚS 103/09).

29. Z predloženého súvisiaceho spisu okresného súdu vyplýva, že napadnuté konanie prebiehalo ku dňu podania ústavnej sťažnosti takmer dva roky, pričom prvé (a v podstate aj jediné) pojednávanie sa uskutočnilo až po viac ako 10 mesiacoch od začatia konania. Ďalšie nariadené pojednávanie bolo bez prejednávania veci odročené na neurčito, teda v rozpore

s ustanovením § 184 ods. 1 CSP. Okresný súd bol nečinný v období od 31. augusta 2018, keď úrad práce doručil správu z prešetrenia pomerov v rodine, do 13. decembra 2018, keď okresný súd požiadal o súčinnosť daňový úrad. Nečinnosť okresného súdu bez vykonania relevantného úkonu ústavný súd zistil aj v období od 5. marca 2019, keď sa uskutočnilo pojednávanie, do 4. novembra 2019, keď sa účastníci stretli pre účel uzavretia rodičovskej dohody. Okresný súd zostal pasívnym aj po tom, čo zlyhal pokus o konsenzuálne riešenie konfliktu rodičov, teda v období od 20. januára 2020, keď sťažovateľ doručil stanovisko k vyjadreniu odporkyne, do 27. mája 2020, keď okresný súd zaslal odporkyni sťažovateľom predložený znalecký posudok. O nesústreďenom postupe okresného súdu svedčí predloženie spisu odvolaciemu súdu pre účel rozhodnutia o námietke zaujatosti, ktorá sa v spise nenachádzala.

30. V okolnostiach prípadu sťažovateľa sa podľa ústavného súdu javí neefektívnym aj spôsob, akým a v akom štádiu konania (po 17 mesiacoch od jeho začatia, pozn.) okresný súd pristúpil ku konsenzuálnemu riešeniu rodičovského konfliktu v rámci Cochemského modelu. V tejto súvislosti možno len súhlasiť so sťažovateľom, že *vzhľadom na konštatovanie súdu v zápisnici z pojednávania konaného 13. mája 2019 o tom, že dohoda medzi účastníkmi nie je možná, bolo nariadenie zmierovacieho Cochemského výsluchu v zásade neefektívne o to viac, ak dočasná jednomesačná dohoda uzavretá v rámci tohto modelu kopírovala neodkladné opatrenie, ktoré už v tom čase bolo vykonateľné a nebolo matkou rešpektované. Záver, že dohoda rodičov je málo pravdepodobná, vyplynul tiež z doplňujúcej správy úradu práce o realizácii psychologického poradenstva doručenej okresnému súdu 26. júna 2019. Uvedený postup okresného súdu uprednostňujúci dosiahnutie dohody rodičov pred autoritatívnym rozhodnutím ústavný súd hodnotí ako neefektívny a spôsobujúci zbytočné prietahy v napadnutom konaní.*

31. Vychádzajúc z posúdenia uvedených kritérií, dospel ústavný súd k záveru, že v napadnutom konaní došlo k prietahom, ktoré boli spôsobené nečinnosťou, ako aj neefektívnou a nesústreďenou činnosťou okresného súdu. Skutočnosť, že okresný súd rozhodoval o návrhu sťažovateľa ku dňu podania ústavnej sťažnosti takmer dva roky, pričom ani v čase rozhodovania ústavného súdu o ústavnej sťažnosti nie je vo veci sťažovateľa meritórne rozhodnuté, je samo osebe neprimerané a z ústavnoprávneho

hľadiska neakceptovateľné. Z uvedených dôvodov ústavný súd vyslovil porušenie základného práva sťažovateľa na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní tak, ako to je uvedené v bode 1 výroku tohto nálezu.

VI.

Prikázanie vo veci konať

32. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

33. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

34. V nadväznosti na výrok o porušení označených práv a v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľovi ústavný súd bez toho, aby prejudikoval výsledok odvolacieho konania (vo veci prerušenia konania, pozn.), postupoval podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde a prikázal okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietáhov (bod 2 výroku nálezu).

VII.

Trovy konania

35. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

36. Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátkou JUDr. Jolanou Fuchsovou.

37. Keďže sťažovateľ trov konania do dňa rozhodnutia ústavného súdu nevyčíslil, ústavný súd mu priznal náhradu trov konania, ktoré vyplývajú z obsahu spisu. Úhradu priznal za tri úkony právnej služby vykonané v roku 2020 (prevzatie a prípravu zastúpenia, písomné vyhotovenie ústavnej sťažnosti a stanovisko k vyjadreniu okresného súdu) v súlade s § 1 ods. 3 a § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), a to každý úkon po 177 €, t. j. spolu 531 €, čo spolu s režijným paušálom za tri úkony [3 x 10,62 € (§ 16 ods. 3 vyhlášky), t. j. 31,86 €] predstavuje sumu 562,86 €. Trovy právneho zastúpenia boli preto priznané v celkovej sume 562,86 €.

38. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

39. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 8. októbra 2020

Martin Vernarský
predseda senátu